

## Bölüm 4

# MUHAMMED AĞA'NIN ÇERKEŞ'TEKİ İMAR FAALİYETLERİ

Saim YÖRÜK<sup>1</sup>

### GİRİŞ

Vakıflar, Osmanlı toplum hayatının en önemli kurumlarından. Osmanlı şehir ve kasabalarında halkın bayındırlık, eğitim, kültür, sağlık ve sosyal ihtiyaçları büyük ölçüde vakıflar tarafından karşılanmıştır.

Bir vakıf medeniyeti olarak nitelendirilen Osmanlılar kendisinden önceki vakıf geleneğini sürdürerek daha da geliştirmiş ve yaygın bir kurum haline getirmiştir (Özcan 2008, 124). İslam anlayışına göre devletin, fakirlere yardım etmek, işsizlere iş bulmak, savaş esirlerini kurtarmak gibi yükümlülükleri vardır. Osmanlı idare anlayışına göre devletin başlıca görevi; iç ve dış güvenliği sağlamaktır (Güneş 2004, 128). Bu sebeple klasik dönem Osmanlı merkezî bü-tçesinden bayındırlık, eğitim, kültür, sağlık ve sosyal hizmetler için ödenek ayrılmamaktaydı. Bu hizmetlerin tamamı *müessesât-ı hayriye* denilen, kamu yararı gözetilen eserlerin büyük çoğunluğu vakıflar tarafından yapılmakta ve giderleri de vakıflarca karşılanmaktaydı (Günay 2012, 478; Can – Zeytin 2011, 485). Bu yönleriyle vakıflar, Osmanlı toplum hayatında önemli görevler üstlenmiştir.

Arşiv kayıtlarından, Osmanlı sınırları içerisinde her sancağa ait kaza ve nahiyelerde çok sayıda vakıf tespit etmek mümkündür. Bütün Osmanlı padişahları, diğer hanedan üyeleri ve askerî zümre mensupları da vakıflara önem vermişler, bu amaçla hayırlı işleri teşvik etmek düşüncesiyle vakıf müesseselerinin kurulmasına öncülük etmişlerdir. Ülke topraklarında *ihtiyaç varsa vakıf vardır* anlayışından hareketle birçok yeni eserler meydana getirmişlerdir. Dinî ihtiyaçları karşılamak üzere camiler ve mescitler; eğitim ihtiyaçları için mektep ve medreseler; iktisadî, içtimaî ve sıhhi ihtiyaçları karşılamak için bedesten, han, çeşme ve hastaneler inşa ettirmişlerdir (Barkan 2000, 997; Yediyıldız 2003, 11; Köç 2016, 798; Köç 2018, 111). Bahaeddin Yediyıldız, vakıfların asıl amacının bir bölgenin temel ihtiyacını karşılamak olduğunu *bir yerde vakıf kurulacaksa, her şeyden*

<sup>1</sup> Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, saimyoruk@hotmail.com